

૧૧૬૨૨

—પહેલી ચોપડીના—

“ડિક્ટેશન શિક્ષક” ભા. ૧

111
1924

15-9-24

૩૭

સર્વ હક આધીન

કિંમત ૦-૨-૬

પૌરુષ જ્યુદ્ધ

આગર

સને ૧૯૨૪

છગનલાલ મોતીરામ શાહ,
“મુખ્યગણિત શિક્ષક” વગેરેના કર્તા શાહપોર-સુરત

છગનલાલ મોતીરામ શાહ શાહપોર—સુરત

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ સંગ્રહ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૭૨૨ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ૧-ડેશન શિ.૫૩-૨

વિષય મે.૫૨૪ ૮૪૪ ના-: ૩૮૨

—: પહેલી ચોપડીના :—

ડિક્ટેશન શિક્ષક

—: ભાગ ૧ :—

રચનાર:—છગનલાલ મોતીરામ શાહ,

“મુખગણિત શિક્ષક” વગેરેના કર્તા.

રચનારનું ઠેકાણું —શાહપોર, -સુરત

પ્રસિદ્ધ કર્તા—છગનલાલ મોતીરામ શાહ,

પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઠેકાણું —શાહપોર, -સુરત.

સુરત, ખરાનપુરી ભાગળ ભાણવાળી પેળમાં આવેલા શ્રી
‘અધિકા વિનય’ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં હરગોવિનદાસ
હરકીશનદાસે છાપ્યું

સુધારેલી વધારેલી આવૃત્તિ ૮ મી] [પ્રત ૨૦૦૦

(કર્તાએ સર્વ હક સ્વાધીન રાખ્યા છે)

સંવત ૧૯૮૦]

[તા ૧-૮-૨૪.

કિંમત અઢી આના (પોસ્ટેજ ભુલ)

—: પહેલી ચોપડીના :—

“ डिक्टेશन शिक्का पाठवार अधरा शिक्का. २५६२२ ”

પાઠ ૧	પહેલાં	દીવા	આળક	દેવળમાં
દિવાળી	કેટલાક	મૂકે	બહુ	સોમવાર
અક્ષર	લી પેગુ પે	સાર	હરખાય	કુડે
હિંકયાં	બડી	જમવાનુ	પાઠ ૨	મગળ
નિગાળમા	ચુના	લુગડા	ત્રીજે	બુધવાર
મવળાં	ધોળો	ધરેણા	હેટતો	ગુરુવાર
છોકરા	સેવ	ધાત્રે	વિષે	બેસાડે
થોડક	પાપડ	દારખાનુ	સવારથી	મુસલમાન
છોડી	સજેરી	ફોટે	સુધી	જુમેરાત
અગળ	ધુવરા	ગીત	ગણાય	શુક્રવાર
વળી	નટલા	બંધા	રવિવાર	શનિવાર
ત્રણ	આગણામા	દિવસમાં	નિશાળો	સાતમે
વરસમાં	સાથીઆ	ફટાકડા	રવિ	સાત
ફહાડા	પરે	ફડફડ	સુરજ	અઠવાડીકું
બંગી	બારણે	ફૂટે	સાહેબ	ચોથો

પાંચમે	વગાડવાને	કુતરો	ગુરુને	ટોપી
પાઠ ૩	મોગરી	કેળુ	મળશે	ધાતલી
નિશાળ	અદર	દાડમ	જ્ઞાન	અગરબી
રહ્યો	અહીં	ભાટીનાં	બુદ્ધ	મગાવી
ફરતી	મહેતાજી	ખનાવેલાં	આળસ	મનુ
દરવાજા	પાટીઆંતી	નહિ	અગ	જોડીએ
પાટીઉ	સીસી	મજાતી	સગ	નહિ
અચળ	નકશા	પાઠ ૪	ચોટી	દરજીને
ખતાવુ	નકશો	નિશાળીઆ	ચિત્ત	ખોલાવીશ
ફૂલેઝાડ	ચિત્રો	શિખામણ	શિક્ષા	કરાવીશ
અપેલીની	ટાંગેલાં	ધર્મચર	નહિ	સાંગે
વેલ	કાઢેલાં	જ્ઞાન	નીસરી	ખજરમાં
ગુલાખના	ખુણામાં	નિત્ય	પાંસર	લેધી
છોડ	ઘોડી	પરોઢીએ	પાઠ ૫	સુરવાલ
કસરત	લખોટાનુ	ઊઠીને	લુખડાં	ફળીઆના
ખધાંને	ચોકકુ	દાતણ	લાગ્યો	કોટ
વાવટા	કબાટ	નાથા	પહેરેલા	દેખાય
રમત	ચોપડીએ	પાઠ	છોડ	મણી
ઘટ	ઘોડો	કહું	થઈશ	સાંભળીને

ધાધરી ઝોઢણી બદન	ફેટલા ખસ ધોવડાવવાં	દીલમાં નાથ પાઠ ૭	દસમું બેસરી વારૂ	પાઠ ૮ સગાં વહુ
પાઠ ૬	ધોનાર	વરસગાંઠ	કયારે	ભત્રીજો
ચોકખાઈ	ધોઈ	ભાવ્યો	ભારમુ	થાઉ
ચોકખા	ચોળવુ	કર્યો	કસાર	ભાણેજ
કાસમ	કાધા	કયારે	ભાણો	કહેવાઉ
કપડાં	વાડા	આપ્યા	ખોલાવ્યાં	પુઓ
પહેરણુ	આંગણામા	અડાડ્યો	મડ્યો	માસી
ધૂળમાં	ગદવાડ	જગુભાઈ	ભાત	માસો
રમ્યો	ગદી	ઊડીને	કદી	પીતરાઈ
નેઉ	માદાં	ઝટ	અડાડ્યો	મોળાઈ
નાહુ	વિષે	આઠમુ	સૌ	મસિઆઈ
ડીલ	કવિતા	ખેડુ	ધોઈ	ફાઈઆત
ચોળીને	શીખવુ	પૂછયુ	ઊડ્યાં	સાળીઓ
નાહતો	ઝોટલો	કહુ	પાન	સાવકાં
ગદી	ચોકખુ	સાંભળી	સોપારીનાં	દૂધભાઈ
ગદો	સૌ	ખોટયા	ખીડાં	જમાઈ
અડાય	મુખડુ	મહીના	આપ્યાં	સાસુ

સસરો	સભાળે	ભણાવી	મટુભાઈ	ખેસીશુ
વેવાઈ	જાત	રહ્યા	કનુભાઈ	શેતરજી
વેવાણુ	ગભરાતી	ખારણા	કયાં	પાંદડાં
પાઠ ૯	ખૂશ	પૂડે	આશીપાલવ	કુલડીઓ
વિષે	ઉવાડવાને	ઉતર્યા	ઝાડ	પાથરણુ
કવિતા	માંદો	અહી	શલુભાઈ	આવ્યુ
બહુ	ઓસડ	ગાદી	લઈશુ	સીધી
હરખાઉ	પેટ	બધુ	વિના	ખેસાડયાં
જાઉ	સૌથી	લીધુ	પૌંઆ	બબખે
ચાંપે	હેત	જેયુ	ધાણી	થાળી
સાથ	પાઠ ૧૦	માંડયુ	વધારેલાં	વાડકો
લીડે	ત્યાં	વખાણુ	મીઠાં	ચટણીની
ખાથ	ખોલ્યો	કર્યા	લીબુ	મૂક્યાં
ધવરાવે	પ્રમાણે	કહું	દરાખ	વાડકામાં
ખોળા	સોરાબજી	કહેવાશે	નારગી	માંડયુ
પપાળીને	ઓરડામાં	પાઠ ૧૧	ખારેકી	તૈયાર
દુખડાં	કહું	ઉજાણી	દળનો	ધોઈ
પખી	ખોલાવ્યો	પીરસ્યાં	લાડુએ	નાખ્યા
કલોલ	આવ્યો	બબખે	શેરડી	ખૂબ

૬] ત્રીજા ધોરણનો ‘‘મુખગણિત શિક્ષક’’ અઢી આના.

મઝા	જીત્યો	પાઠ ૧૪	માધુ	સોળ
પાઠ ૧૨	સઢવાળી	પાળ	કાડીઓ	પાડયા
ઢોડીની	પૂછીશ	પથરે	છૂંદે	કહું
એકઠા	સુંદર	ફેકાફેકી	દુઃખ	યાદ
નેહશુ	પાઠ ૧૩	ધડાધડ	ચીનુભાઈ	ભૂલીજ
તળાવના	મળ્યો	માર્યા	શકતી	ગળ
જીઓ	મઝાનો	ડાહ્યો	તળેથી	ઉપરાંત
વાદળી	ખડ	ઊઠ્યો	નીકળવાને	પાઠ ૧૬
ઢોરી	ઈનામમાં	દેડડો	છળ	એનધેન
ખેંચે	કાંચળી	પ્રાણીઓને	આપણે	ડાહીનો
ઢોડે	કરાવોશ	ખધ	ઢોર	ધોડો
ધીરની	માણેક	સભાળીને	સભાળ	નક્કી
રામુની	મળ્યું	દુઃખ	તેટલુ	છુટ્ટો
પછાડી	રડયા	નુકસાન	વખતસર	છૂટયો
જગુની	વિના	હાણુ	સાફ	કઈ
સરત	મોઠલશો	પાઠ ૧૫	નીરવાનુ	વાર
ઉમેદની	પરીક્ષામાં	પ્રાણી	જાણુ	દાવ
નખળી	રડાવશે	દયા	સૌને	જણુ
જણુશો	ડાહી	ખીજ્યા	ખળદને	થાઉ

ખોળામાં	રહ્યો	વખાણ્યો	સીમમાં	લાગ્યું
માથુ	મૂકનારને	ઝિડ્યો	બકરાં	મભરાઇને
મૂકીને	ઓળખ	મડ્યો	દહાડો	માણસોએ
બધ	શંકર	પાવડી	અમથી	નાખ્યાં
વાંસા	શાખાશ	દીઠી	ખૂમો	તેટલાંજ
આંગળી	ઉતારી	મૂક્યો	આવ્યો	સાંભળી
મૂકવા	દીધો	કાપ્યાની	ધાએ	ખેડુત
તૈયાર	પાઠ ૧૭	નીકળ્યા	એટલામાં	બગાડ
દહ	ચર્યુ	પૂછ્યુ	આસપાસ	કર્યો
સમજ્યો	ગમ્યો	સૌએ	ખેતરવાળા	કહ્યું
નહિ	આણ્યો	સાંભળીને	દોડી	જુદું
પૂછું	પૂછ્યુ	ખેડુ	જેયુ	છેતર્યા
મૂકી	દેશાઇ	કર્ચું	પૂછ્યુ	નુકસાન
હોશિયાર	લલ્લુ	સાચાખોલ	ક્યાં	યાદ
સેજભેજ	ગાળો	પાઠ ૧૮	ત્યારે	સપડાય
સતાવા	જુદું	વાંચ	હસવા	જુઠાણું
છૂટશે	ધણુ	મશ્કરી	ખાપડા	જલદી
અડશે	હેત	પસ્તાય	શરમાઇ	જુદો
છોડી	દહાડો	બચ્યાં	ખેડુ	

૮] બાળવર્ગનો “મુખગણિત શિક્ષક” દોઢ આનો

પાઠ ૧૬	બચસો	ભિખારી	મસુ	શિકાર
શિઆળ	ખુશીથી	અહી	વીસડું	બચુ
દેડકાં	રહીશુ	કયાં	અગણિત	રૂપાળુ
બુકિત	અહી થી	લુગડાં	કયાં	દોડાવી
તળાવમાં	જવાગે	આધળો	ઉબસને	મૂકયો
મૂકી	વારાકરતી	ખાઉ	ઉપયોગી	પકડયુ
માંડયુ	મેંમાં	મળયુ	દામ	ઉપાડી
પૂછવા	ધાલીને	રસ્તેથી	વરસાદેથી	માંડયુ
અલ્યા	ત્યાં	અપગ	ભેસને	દીધુ
દુઃખ	કબુલ	ચાટયા	દૂધ	એકદમ
કહું	દૂર	ગજવામાં	દહી	છલગ
દયા	પ્રમાણે	પૈસા	સૌ	રાત્રે
સગાં	રસ્તામાં	સેવ	દામ	દેવતાઈ
વહાલાંએ	પાઠ ૨૦	દુકાનેથી	પૂલ	પુરુષને
વિચાર	દુઃખ	પાઠ ૨૧	ખતાગ્યાં	ગરીમડી
સામળતાજ	જાણુનાર	દુશ્વરનુ	પાઠ ૨૨	દયા
ઊઠ્યાં	અન્ન	વિદ્યા	સરદાર,	પરમેશ્વર
નહિ	ભૂખયો	ચદ્ર	સ્વપ્નુ	બન્યા
ખાંધ્યું	કનુ	કદી	જંગલમાં	દશનો

પાઠ ૨૩	નીકળાત	નાખતો	લુલાં	પાઠ ૨૬
૩ માણુ	પૂછયું	છૂ ની	આંધળાં	ચતુરાઈ
ઉદરડી	૬ મેશાં	ફેણુ	દીકરો	તરસ
રસોડાના	પૂછીને	છોલાઈ	સાંભળ	વાડામાં
બહારીઆમા	પાઠ ૨૪	નીકળ્યુ	તીર્થ	કુળે
રાટલી	કીડી	પહાંચી	કાવડ	થોડું
લોડુ	નઘીના	વાગેલે	દુઃખ	કાગડો
ભોંય	કાંઠા	ઠેકાણે	મનસુખો	ખેઠો
ખૂશ	ચીપળાતું	વળગીને	તૈયાર	ચાંચ
આજુબુ	પોલમાં	ચટકા	મેસાડયાં	ઘાલતો
ખિલાડી	ઝેરી	ઘીધા	પિતા	હાંફાં
મૂકેલી	રસ્તા	પછાડી	ખાધે	માયાં
મઝાની	પ ખી	પછાડા	સોને	ખાનુએ
મઝાતું	ખેસતું	ઝાઝી	અચરજ	પહોંચે
મથા	પૂકાડા	લીધો	સંતાપ	બેયું
ઉદરડી	ઉડાડી	પ્રાણુજ	સઘળાં	ઉડું
ભોગજોગે	મૂકતો	પાઠ ૨૫	આશિષ	જણાયુ
પેઠી	ઉંદર	સેવા	પ્રભુએ	વિચાર
દુઃખનો	દડકાં	ધરડાં	લે'ર	લાગ્યો

એટલામાં	ધીરજ	સાંભળી	દહાડીઆને	દીધાં
ઉપાય	કઠણ	મલકાવી	આપણે	ત્રીજે
સૂઝી	જલદી	કાળુનેએ	ભાણ	માડુ
આવ્યો	મુકાય	બાથમાં	ખૂડે	લાવ્યા
કેટલાક	સો	લીધાં	પુર	પાથરા
કાંકરા	પાઠ ૨૭	ખચ્ચીએ	ખધાંએ	ભયાં
માંડ્યા	કાપણી	ભાથુ	દાતરડાં	માંડ્યુ
નાખતો	પટેલ	ઉનો	હાથમાં	દેખાવ
આવ્યુ	શાકીને	રોટલો	ચાસ	ખગી
ત્યારે	મહેનત	દાદીખાએ	ત્રણત્રણ	આગળ
બોળી	ધઉ	થોડુ	ચચ્ચાર	પહોંચ્યા
પહોંચી	દહાડો	માખણ	આથમે	હસતાં
તેટલું	આથમતાં	આપ્યું	પાઠ ૨૮	ઉતાર્યાં
પીધુ	વઢાઈ	મરચાં	ધઉના	ભોર
મટાડી	દિવાળી	આદુ	પાથરાને	ખળીમાં
ચાદ્યો	દાદાજી	ચટણી	દહાડા	ઠાલવ્યો
બધુ	વઢાશે	વ તાકતુ	ખેતરમાં	કેટલેક
છુપાઈને	મદદ	શાક	તડકે	કાઢવા
બોલ્યો	સાદ	ભૂખ્યા	સુકાવા	સો

બળદના	પાઠ ૨૯	વાળુ	ચ દ્રમા	ઝાંખો
હાલરાને	કાપણી	ધશ્વરનું	ત્યાંસુધી	કામડા
પમર	ઉમ ગે	પાઠ ૩૦	નીકળ્યા	પાતળો
ફેરવતી	વાદળીઓ	દીસે	બોલ્યો	વળેલો
પટલાણી	સદાય	તૈયાર	દહાડો	ત્યારપછી
કેટલાક	ઉભરાયો	હુ ડાંમાં	સાંજે	છેવટે
ઉપણીને	સુદર	છુદ	મેદાનમાં	થાળી
કુ વળ	ફાલ	ગોળ	નીકળ્યા	ઊગે
ઢગલા	લણીએ	સરસ	ઉતરી	ત્રીજે
છેવટે	ખ ત	પિલ્લોય	બોલ્યો	અધારી
ખેતરમાં	ધરીને	છુટા	વિષે	પેઠે
ખળીમાં	વાંકુ	ટોપલામાં	બોલું	ઝગઝગે
ઉભણી	દાતરડું	હુ સાં	થાળી	વધારે
ખૂશ	હુ ડાં	ઊડી	જેવડો	દેખાતા
કારભાર	ઢગલો	કોથળાઓ	ગોળ	બુઓ
માતોજ	હૈયે	હાથોહાથ	ઊગે	વાદળાં
ડાહી	ત્રણણી	પાઠ ૩૧	ત્યાંસુધી	ચલી
હાંસીલી	સર્વે	આકાશની	ચ દ્રમા	પાઠ ૩૨
છોડી	મૂકે	સહેલ	અજવાળુ	વરસાદ

ખેસાડ્યાં	દરીઆમા	માંડ્યા	નડારી	મટોડી
આબ્યાં	થોડોઠ	ખોદતું	દેડકે	સુકાય
લાગ્યાં	ખે ચી	ચાલ્યુ	તાણી	કઠણુ
મનુ	રથમાં	કાદવ	પાક ૩૩	ધારવાળા
ઓટલા	જોડેલા	ખે ચી	ઢેધુ	પથરાના
વાદળાં	ખે ચનાર	ખિચારા	પત્થર	કકડા
ઢંક ઇ	પાક ૩૨-૨	પછડાતા	રતી	ધસાય
મોઢાં	થોભ્યાં	તણાઈ	પ્યાલુ	કાંકરી
જોઈતાં	રહ્યાં	છેવટે	નીતરું	ગોળ
રમાવાનુ	ચોકખી	તળાવ	રસ્તા	ઝીણી
સાંભળી	રથમાં	નદીમાં	ધસીએ	ખાંધવાના
ઝાડ	મઝા	ત્યાં	ભુકે	રસ્તા
પાલો	ગામડાં	તૈયાર	મટોડી	સાહી
દહાડા	ઝાડો	બધ	ડહોણુ	ચૂસી
ભોંયમાં	મઝા	દોડી	ઠરે	પાક ૩૬
નીકળાતું	છોડી	ધેબરીઓ	ધસડી	માટી
જૂખે	અહીં	રેતલી	નદી	ભટ્ટી
હમણા	પડ્યુ	કારેલાંનુ	તળાવમાં	સી રવાં
તળાવ	એટલું	નેવત્રે	કાદવ	નાખ્યું

ઈંટવાડો	લીની	ઝીણું	ધમણ	છયું
અહી	કર્યો	વાડકીમાં	ચલાવતા	તેમણે
કેટલાંક	ગજવામાથી	વાડકી	બેઠો	કહ્યું
માણસો	ચપ્પુ	સુકવીને	સળીઓ	લોહાનો
ભોંયમાથી	કર્યા	ભટ્ટીમાં	ચળકતો	ત્યારે
ખોદનાં	વચનાંથી	વાસણો	દેવતામાં	લોહું
ઈંટ	દબાવી	ગોળી	ખૂબ	ચળકે
નળીઆં	વાડકી	ગામર	તપાવ્યો	ટીપો
બનાવતાં	મોતીએ	ધડા	લાલચોળ	ખે ચાય
પીળી	માડ્યો	કોઠી	એરણ	મે
ધોળો	દબાવે	કોઠીઆં	હથેણ	સોતુ
હુરી	ભાંગી	તૈયાર	ટીપ્યો	રૂપુ
મુકી	કેટલુંક	પાઠ કેપ	ટીપવાથી	તાંબુ
તપાસી	ઝટ	ધાતુઓ	સળાઓ	પિત્તળ
કઠણ	ઉતરી	મૂક્યો	લાંબો	ચળક
પછાડવાયા	માટીમાં	પૂછ્યુ	પાતળો	ટિપાય
ભાંગી	કાણું	સમજ્યો	જતરડામાં	પેટીમાંથી
જણાઈ	કચક	પિત્તળ	ખે ચી	કાઢ્યા
ચીકણી	ધાટ	હુલાર	કર્યો	આમઆમ

તાંબાનો	ઢગલી	લગભગ	ચીર	પહેરવાના
ઝાંખો	પાઈ	આબ્દો	માથા	કપડાં
લોઢાનો	પૈસા	કથુ	મુદર	તૈયાર
આછાવત્તા	ઢણુ	આખ્યા	ભૂખે	મોટાઈ
કલાઈ	અધેલા	ત્રણુ	સાંભળી	જોઈતી
સીસુ	તાંબાનાં	આઠ	તોલે	કોઢાળી
જસત	તપાસી	વટાવ્યા	નાકુ	સાંભળતી
પાઠ ૩૬	સૌ	તેમણે	લાકડાનો	ઊઠી
નાણુ	વધારે	પદર	સખત	વઢી
કાઢ્યા	કોથળી	ઊડ્યા	ધાલે	લોઢુ
ત્રીજો	રૂપીઓ	સલામ	માથુ	ખોદી
વાત	અડધી	પાઠ ૩૭	ફાટફાટ	કાઢી
ત્યાં	પાવલી	કુહાડી	નાકામાં	બિચારીને
દુકાનમાં	ખેઆની	સોય	દોરો	દુઃખ
ખેઠા	ખતાવ્યાં	લક્ષડફેડા	મુખ	ભદ્રીમાં
ઓળખતા	રૂપાના	તકરાર	અણી	ખળવુ
ખોલાવ્યા	કોથળીમાં	પાનુ	ચળકાટ	પડચુ
સેઠની	મહેર	ધાર	કયાં	ત્યારપછી
આગળ	કાઢી	લાકડા	હાઉ	બધાં

પેદા	કાણાં	છોકરાં	એટલે	લીમડો
પાઠ ૩૮	કાણાંવાળુ	વિષે	સમન્તરે	ધણાં
પૂલઝાડના	લટકતું	ઉખેડી	સુકાઈ	છોડવો
ક્યારા	આંગળી	ભોંયમાં	ભોયમાંથી	છોડવામાંથી
ગોળ	પૂછ્યું	મુળીઉ	ઉખેડી	મુળીઆં
ચોરસ	મધપુડો	મુળીઆ	સુકાઈને	વાંકાં
ત્રિકોણ	મધમાખીઓ	વિના	વધીને	ઉડાં
કયાં	મધ	ઉભુ	ઉચા	ઉતરેલાં
રોપ્યાં	કુવા	થડમાંથી	પેડે	મૂળમાંથી
ગલગોટા	કોસ	દાંડીઓ	પથરાય	પૂટેલાં
મોગરા	થાળા	પૂટેલી	કોહળાનો	વધે
નુઓ	લલકારતો	ડાળાં	વેદો	પાંદડાં
દાડમ	જીવતાં	ડાળીઓ	પાઠ ૪૦	ટટાર
લટકે	લીલાંછમ	પાંદડાં	આંખા	મોઢા
જમરૂખી	દેખાતાં	લાંબુ	સિવાય	ઉંચું
જમરૂખ	ખૂશખૂશ	ખીલશે	શકશે	પાતળું
પ ખીઓ	પાઠ ૩૯	ખતાવું	વડ	પૂટે
ખેડેલાં	છોડવા	નેવું	પીપળો	ડાળામાંથી
ડાળી	વચ્ચે	સુધી	આમલી	ચામડી

થડન	લીલુ છમ	ભોંય	ગાંઠા	મદલાઈને
છાલ	કંઈક	પથરાય	પાદડાં	ગિડજે
ખરખચડી	પાંદડાં	થડ	રૂલ	દાતાણુ
કઠણુ	ફૂલ	મુળીઆં	પાઠ ૪૨	ધોળજે
ઝીણાં	ફળ	જણાતાં	ધનુના	ઢીલો
ખાતળા	પૂછયુ	ઉખેડ્યો	લાવ્યા	ડીકુ
ફૂલ	તુરીઆ	ખતાવ્યાં	સૂઈ	તોડી
ફળ	મલમીના	કથું	ઉધમાં	ચૂસી
ઉમતાં	વળગીને	પાતળા	ક્યાંથી	રસ
ઘણાંખરાં	ચઢે	ટુકા	વાસ	ફેડી
લાકડાં	દોરી	ભોયમા	ખાઝી	નાખજે
ખાળવાના	વળગી	ઉડાં	વધતી	પાઠ ૪૩
મેજ	માંડવા	ઉતરતાં	વધીને	ભેસ
ખુરસી	ચઢ્યાં	દોરડી	ડીલ	ધીમેધીમે
ખાટલા	પથરાઈ	દોરડા	ખાટો	હીડે
પાટલા	વીટળાઈને	વાળીએ	ગોટલો	ભસતો
પાઠ ૪૧	તરણુચ	ફૂટેલા	ગોટલામાં	શી મડાં
વેલા	આરીઆના	થોડે	જતન	માંડી
ધનજી	દેખાય	અતરે	કયુ	હલાવતી

અમજાણને	વાગોળવુ	પત્થર	ઉંચકીને	ભે સનુ
તૂટી	નીચકુ	છુટા	બૂલ	જાડુ
તોડવું	જડબુ	દહાડો	સોખત	મીઠું
પડતુ	ઉપારે	ટાળામાંથી	મોઢુ	ગુણુ
વાર	ઝોઠે	છટકી	મુછડી	દોહી
ઉપલા	ફાટ	મળ્યુ	ખરીમાંએ	ઠંડું
જડબાના	વધારે	કુમરા	ફાટ	ઉનુ
દાંત	હીડે	રસ્તે	વાગોળે	દોહ્યા
નીચલા	શરીર	બૂખે	યાદ	ખગડી
વચ્ચે	જાડુ	લાગ્યુ	વચ્ચે	દોહવાનું
ધાસ	કાઢવમાં	ચઢવાનુ	પાતળા	વાસણુ
તૂટી	ખાડા	ચઢી	મજબુત	ચોકખુ
કાળીઆ	તળાવ	ઠરતા	શરીર	આંચળ
ઉતારી	ભેરાવર	કુદવુ	કૂદી	ધોઈ
ધરાય	વગડાઉ	કુદકો	દોડી	નાખવાં
વાગોળે	પુરી	મખડચુ	જાડુ	વધારે
પેટમાં	પાઠ ૪૪	ચતુંપાટ	ઊનનો	નીકળશે
માંમાં	ખકરું	સોધવા	પાઠ ૪૫	કેટલાક
નિરાંતે	ધેડુ	નીકળ્યો	દૂધ	દેનારાં

સાર	પસદ	પુછડી	પરસેવા	પોપટ
ખવરાવવાયી	ડાઘીઆ	ગંઝે	ફૂટતો	સમઢી
જાણુસો	ખનાચ્યો	માંસ	સૌથી	કબુતર
દહી	ડીપુ	હાડકાંના	છેદ	આવડે
છાશ	ચાલોક	કકડા	એકાદ	કીડા
માખણ	કારકુન	ચાટવાનુ	ધણી	જીવડા
તાવીને	કરાચ્યો	દાંત	રહ્યો	ખાંધે
શિખર	ગુપચુપ	અણીવાળા	ઊડ્યા	ઈડાં
બાળીને	ખાડ્યો	મોઢાના	પાઠ ૪૭	ઈડામાંથી
પેડા	પ્રાણી	આગલા	પખી	ખચ્યાં
ઉકાળીને	ગધ	તીણા	મોઢુ	ત્યાંસુધી
દૂધપાક	એકદમ	દાઢ	કચા	ભોય
ખામુદી	ત્યાં	કકડા	ટકાણે	આંગળાં
પાઠ ૪૬	શિઆળ	જડખાં	ડીલ	છુટાં
કુતરો	સાંભળી	હલાવના	પીછાં	પરથી
ચશમા	કહું	ઊંધના	પુછડીમ.અ	જોડાએલાં
પ્રાણી	અહી	ઝોકાં	ટાઢ	ખતક
ખજખે	ખોલાચ્યો	નાંની	ખાખોવાળા	જળકુકડી
છેલ્લા	તૈયાર	ખને	કામડો	સિવાય

પાઠ ૪૮	પછડી	વળેલી	પ્યાલી	બાંધ્યુ
પોપટ	ડીત	સીધી	લોટામાં	નટ
કાગડો	પીછાં	થોડુંક	લીધું	સૂતું
પાંજર	ઊડા	નાખ્યું	વાદળી	ઉતારી
બહુ	બાધી	ભાવ્યુ	કાઢ્યા	ઝાળીમાં
ભૂખ	વધારે	ફૂદતો	પ્યાલુ	સૂવાતુ
ભૂખ્યો	માંમાં	ઊડીને	નાખ્યો	રડાવ
માડ્યુ	લુચ્યા	પાઠ ૪૯	હલાવ્યુ	પાસુ
સાંભળી	આવ્યા	આણ્યાં	નાર ગી	પાગરા
તરબુચનો	હાઉ	રંગનાં	સુદર	દોયણા
મૂકયો	વચ્ચે	પડીકાં	કંકુ	ઓરડામાં
માસ	આટલો	લાવ્યા	હળદર	સળીઆ
ધારાને	જીવજતુ	કયાં	વાદળી	ધૂળ
વિચાર	કોહેતુ	જુદાજુદા	મેળવ્યો	લુગડાંનો
કર્યો	સળેતુ	ખતાવતાં	જાબુડો	ઝાપડી
ઓળખતા	આગળામા	આવડે	મેળવી	ઘોડીઆના
નહિ	પાછળ	પડીકા	મેશના	મોલમાં
આપણે	આગળ	શીખવ્યુ	પાઠ ૫૦	ભમરીઓ
મેઉન	છેડથી	જોડિ	પારણુ	પુતળીઓ

બા'હુડી	હાલરડુ	ચાતરડ	તળાઇઓ	ઊંઘીને
ગુલાબી	૨ ગીત	ચઢાવું	અનામ	ઊઠશે
ઘોડીઆના	પોઢો	પઢાવુ	ટૂંકડાં	લાડકડા
ગોઢડીએ	રસીલા	સૌને	સૂવાની	ઘાઢારા
પાથરી	જુલાવુ	મઢાવુ	ખિજાવુ	મળવે
જુલાવવા	જડાવુ	મખમલ	દોરીએ	
ધુમણ	પધરાવુ	મશરૂની	હિ ચોળુ	

અભિપ્રાય

❖ ખીજ ધોરણના ❖

‘અંકગણિતનાં મનોચત્ત’ માટે

ગુજરાત કેલેન્ડરના ગણિતના પ્રોફેસર સાહેબ રા રા
જેઠાલાલ ચીમનલાલ સ્વામીનારાયણ

“આપના તરફથી “અંકગણિતના મનોચત્ત” એ
નામનું પુસ્તક મળ્યું, તેમા નાના બાળકો માટે સાદા
સરલ અને સુદર નાખલાઓનો સંગ્રહ કરવામાં
આવ્યો છે, દરેક હિનાબ રમુજ છે અને તે ગણ-
વામાં બાળકોને રસ પડશે એમા સંશય નથી, આવું
સારું પુસ્તક બહાર પાડવા માટે તમને ધન્યવાદ રહે છે,”

અનંદાચંદ, કડવા પોલા, તા ૨૩મી જુન ૧૯૧૯

કઠિન શબ્દો.

ઊગતાં, ઊઠીને, ઊઠું છું, ઊઠ્યા, ઊઠ્યો,
ઊઠ્યા, ફૂટી, ચૂસી, છૂટશે, છૂટ્યો, તૂટી, પૂછવા,
પૂછ્યું, પૂરે છે, રૂંટ, રૂંટેલા રૂંલ, પ્રૂલખાડ, ખૂમો,
ભૂખ્યો, મૂકું છું, મૂક્યો, સૂઈ, સૂઝી, સૂવું.

ઈન્ન, ખીજ્યા, ખીલશે, ચીકણી, ચીતરેલ,
ચીરું છું, ચત્યો, ચવતાં, જીણી, દીપવાથી, દીપ્યો,
ડીઠ, તીણા, તીર્થ, ત્રીજો, દીકરો, દીકરી, દીધો,
દીક્ષ, દીવા, દીવાલેન, દીસે, ધીરજ, ધીરું, નીકળતો,
નીકળ્યું, નીચલું, નીતર્યું, નીમરી, પીછાં, પીતરાઈ,
પીધું પીપળો, પીરસ્યા, પીળો, ફકીર, બીતો, લીધો
લીમડો, લીલાછમ, વીટળાઈ, શીખવ્યું, સીસી.

કુજો, ખુણો, ખુશી, ગુણ, ગુરુ, ચુનો, છુટા,
છુટું, છુટો, બુઝ્યો, બુઠું, પુરી, પુરું, પુળા, પુઝ્યો,
બુધ, ભુકો, સુખ.

કુતરો, કુલડી, ખુરસી, ધુવરા, ધુમણ, દુખડાં,
દુઃખ, પુછડી, પુરુષ, પુલડાં, મુખડું, મુદર, હુમડાં,

૨૨] ગુજરાતની સાંભૂળેલીની પ્રત્યેકત્તરમાળા ત્રણ આના.

સુકવી, સુરજ, ગુપચુપ, જીમેરત, નુકસાન
પુતળીઓ, સુરવાલ, મુસલમાન

અગ, અગરખી, અતરે, અદર, અધારી, ઈટ,
ઈટવાડો, કઈ, કસાર, ખડ, ગદવાડ, ગદા, ગદો,
ગધ, બધ, ઘટ, ચદ્ર, ચદ્રમા, ચચળ, ચંપેલી,
જગલ, જતુ, પખી, પદર, પપાળી, ઠંડુ, બહારીડિ,
મગળ, મંડ્યો, રગ, વતાક, શકર, શભુ, સગ,
સજેરી, સતાપ, સંતાવા, સભાળ, હમેશા.

આંખો, આંખળી, આંખળાં, આગણામાં, આચળ,
આધળો, આમા, કાકરા, કાચળી, ખાધે, ગાઠા,
ચાંચ, જાપે, જાળુડો, જાખા, ટાંગેના, તાંબુ,
દાહીઓ, દાત, પાગરા, પાચ, પાજર, પાદડુ, પાસર,
ફાંફાં, બાંધ્યુ, માડ્યુ, માદો, માસ, માંદ, લાંબુ,
વાંકુ, વાંસો, સાંભળતા, માભળી.

ઈંડાં, લીપેગુપે, લીબુ, સીચ્યાં, શીગડાં, હીર.

ઉચકી, ઉચુ, ઉડુ, ઉચાડવા, ઉદર, ઉદરડી,
ઉદરડિ, કુવળ, છુદાય, દુકા, દુગર, દુડા, દુકાડા,
સુદર.

ઊંધ, છૂદી, છૂંદ.
તે, મ, ભેસ, ખેચાય, પેડા, લેધી, ખેચે,
ફેકે, ભોય, મોં, પૌચા

બેડણીના અકબ સરખા ❀

❀ નિયમવાળા શબ્દો.

ચિનાઇ, સિવાય, દિવાળી, નિશાળ, નિશા-
ળીઆ, પિલાળ, નિરાંત, ખિચારા, ખિછાવુ,
ખિલાડી, ભિખારી, વિચાર, શિઆળ, શિકાર,
શિખામણ, સિવાય, પિત્તળ, નિત્ય, હિચોળુ.

ઉકાળી, ઉખેડી, ઉખેડ્યો, ઉબસ, ઉડાડી,
ઉતારી, ઉપાડી, ફુલાડી, ઝુલાવુ, ઝુલાવવા,
તુરીઆં, મુકાય, મુળીડિ, મુળીઆ, રૂપાળુ રૂપીઓ,
લુહાર, મુકાઇ, મુકાય, ગુલાબ, જુઠાણુ, દુકાન,
ધુધાય ધુફાડા, ઉઘાડવા

મસિઆઇ, ફેઈઆત, હાશિયાર.

ડીઝ, દીઝ, ભીખ, જીવ.

ઝીડી, સીસી, સીધી, ટીપી ઝીણી.

ફૂજ, ખૂમ, ખૂશ, ફર, ધૂળ, મૂળ, પછ, ફૂલ,
ભૂલ, ખૂમ, ભૂખ, દૂધ ઝિન.

કઠિન મળતા શબ્દોની તારતમ્ય.

કનુ, મનુ, ભાનુ, નાનુ, ચીનુ, મટુ, નટુ, છેઢુ,
બહુ, વહુ, આહુ સાસુ, લાહુ, ધીર, સાર, વાર રામુ,
માધુ, ધાતુ, ઢબુ વાળુ. કાળુ ગુરુ, ટીપુ, પ્રભુ,
જંતુ, શંભુ, જાબુ, લીમુ, ચપ્પુ લલ્લુ વગડાઉ.

કખાટ, કેટ, ચળકાટ, ઝટ, પેટ પોપટ, ફાટ,
પાટ, ધાટ, ચતુપાટ.

આઠ, પાઠ, શેઠ. અડવાડીઉ. ભંડારીઉ

દાઢ, ટાઢ, સઢ.

સાત, સરત, હેત, ઝેડુત

સાથ, હાથ, નાથ, બાથ, માથુ, ભાથું.

સાદ, પ્રસાદ, ચાદ, ઉમેદ, મંદ બળદ. વર-
સાદ. પસદ. એકાદ.

બધ. ગધ. દૂધ. મધ. અહી. તહી. દહી.

નહિ રવિ. શનિ. બુકિત.

પાંદડાં, ગોદડી. દહાડો. ફારડું હાતરડું. દાડમ. દેડકું

જોડાક્ષર.

ઊઠ્યાં. ત્રણ. ત્રીજે. શુક્રવાર. છેલ્લો. રહ્યો.
ચિત્રો. ઇશ્વર. જ્ઞાન. નિત્ય. નાહ્યા. કહ્યું. લાગ્યો.
ચોકખાઈ. રમ્યો. ફેલ્લા. ચોકખા. ભાવ્યો. કર્યો.
ક્યારે. આપ્યા. અડાડ્યો. મડ્યો. સર્વે. ત્યાં.
ખોલ્યો. પ્રમાણે. ખોલાવ્યો. માડ્યું. પીરસ્યા.
ખજખે. જીત્યો. મળ્યો. પરીક્ષા. માર્યા. પ્રાણી.
ખીજ્યા. નક્કી. છુટ્ટો. છુટ્યો. ચપ્પુ. ગમ્યો. આણ્યો.
પૂછ્યું. લલ્લુ. મશ્કરી. પસ્તાય. ખચ્યાં. ભુકિત.
અન્ન. ભૂખ્યો. અલ્યા. વિદ્યા ચ દ્ર. પ્રભુ. સ્વપ્નું.
પરમેશ્વર. રસ્તો. ખચીઓ ઉતર્યા. કલ્યાણ.
ચ દ્રમા નીકળ્યા. ખેસાડ્યા આવ્યા. લાગ્યાં. થોભ્યાં.
રહ્યાં. ચોકખી. પત્થર. પ્યાલું. નીતર્યું. રસ્તા.
ભડ્ડી. સીંચ્યાં. ગમ્યું. નાખ્યું. મૂક્યો. પૂછ્યું.
સમજ્યો. પિત્તળ. કાઢ્યા. ઓળખાવ્યા. વત્તા.
કાઢ્યાં. ખતાવ્યાં. વટાવ્યા લક્કડફાડા. ત્રિકોણ. ક્યારા.
કર્યાં. વચ્ચે. ચઢ્યા. ઉખેડ્યો. કર્યું. પત્થર. ચતુષ્પાદ.
દોહ્યા. ચરમા. પ્રાણી. ખજખે. છેલ્લી. ખચ્યાં.
લુચ્યા. આણ્યાં. શીખવ્યું. ખનાવ્યો. ખાંધ્યું.

મળતા બેડાક્ષરો.

મૂકયા. *મૂકયાં. મૂકયુ. મૂકયો. ક્યારે. ક્યારા.
કયાં. ભૂખ્યો. નાખ્યો. નાખ્યુ. લાખ્યો. સીચ્યુ.
પછ્યુ. ખીજ્યા. સમજ્યો. છૂટ્યો. ઊઠ્યા. ઊઠ્યાં.
અડાડ્યો. મડ્યો. ઉખેડ્યો માંડ્યુ. પકડ્યુ.
ખેસાડ્યા. કાઢ્યુ. ચઢ્યુ આણ્યો. વખાણ્યો.
આણ્યુ નિત્ય ત્યારે. ત્યા. જીત્યો. વિદ્યા બાઢ્યુ.
ધ્યાનુ રોખ્યુ. આપ્યુ થોભ્યાં. ગમ્યુ. કર્યુ ભર્યુ.
નીત્યુ કર્યા કર્યા માર્યા ઉતર્યા છેતર્યા
સર્વે બોલ્યુ. અલ્યા ઓળખાવ્યો કાલવ્યો.
તપાવ્યો બનાવ્યો, બોલાવ્યો ભાવ્યા. બતાવ્યુ
શીખવ્યુ. હલાવ્યુ. પીરસ્યુ. દોહ્યા નાહ્યા. કહ્યું.
રહ્યુ મળ્યુ નાકળ્યુ.

છેલ્લો. ફેલ્લો લલ્લુ. લક્કડોડા. નક્કી. લુચ્ચા
અચ્યુ. બચ્ચી. વચ્ચે. છુટ્ટો. પિત્તળ. વત્તા. ચતુષ્પાટ.
અન્ન ચપ્પુ. બબ્બે

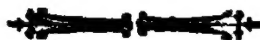
ચોક્ખા ચોક્ખાઈ. જુકિત ભટ્ટી. પત્થર.
શુક ચદ્ર. ચદ્રમા પ્રભુ. પ્રમાણે પ્રાણી.
ત્રણ ત્રિકોણ. ત્રીજી. ભત્રીજી. ચિત્રા.

ચરમા ઇશ્વર, પરમેશ્વર.

રસ્તો, પરીક્ષા, વિદ્યા, જ્ઞાન.

 પરીક્ષામાં આવનાર શબ્દો.

અક્ષર, જ્ઞાન, નિત્ય, જુહુ, શિક્ષા, લુગડાં,
અઠવાડીઉ, ભડારીઉ, ચિત્રો, ટાંગેલાં, ઘોતલી,
મસિઆઈ, અગણિત, પુરુષ, ઢગલો, દોરડુ, શ્રેલાં,
શી ગડાં, વગડાઉ, ઓઢણી, ગદવાડ, કવિતા, દાતણ,
કલી, દુખડાં, ગાદી, પૈઆ, વધારેલાં, પાદડાં, ચટણી,
તૈયાર, પરીક્ષા, દેડકાં, દુઃખ, નુકસાન, છુદાય,
છુટો, છૂટચા, હેશિયાર, ચપ્પુ, વખાણ્યો, કાઢ્યા,
મશ્કરી, જુઠાણુ, જુકિત, બાંધ્યુ, ભૂખ્યો, ઇશ્વર,
પરમેશ્વર, વિદ્યા, સ્વપ્ન, મનસુખો, આશિષ,
પટલાણી, દાતરડું, નિતર્યુ, પ્યાલુ, પત્થર, ભડૂં,
સી આ, પિતળ, ત્રિકોણ, મુળીઉ, પૂછ્યુ, વીટળાઈ,
ઉખેડ્યો, તૂટી, નિરાતે, ચતુપાટ, ડડુ, ચરમા,
જાણુડો, ખાસુદી, હળદર, ગોદડી, ચોકખાઈ,
અડાડ્યો, અન્ન, તીર્થ, લક્કડકોડા, દોહ્યા, શિખર,
જીવજીતુ.

બીજા ધોરણના 'અંકગણિતનાં મનોયત્ન'

મહુર થયાના હુકમ નજર તથા તારીખ.

મહુરખાન જામનગર એજ્યુકેશનલ ઇન્સ્પેક્ટર સાહેબની ઓફિસના એ જા નં ૪૪૧ તા. ૨૧-૭-૧૯૧૯ના પત્રમાં જણાવવામાં આવ્યું છે, કે “અંકગણિતના મનોયત્ન” પાચ આના આ સ્ટેટની સ્કૂલોમાં બીજા ધોરણમાં

ટેકસ્ટ બુક તરીકે મહુર કરવામાં આવેલ છે

મહુરખાન વાકાનેર સ્ટેટના એજ્યુકેશનલ સંકેટરી સાહેબની ઓફિસના નં ૫૧ તા ૩૦-૧૨-૧૯૧૯ ના પત્રમાં જણાવવામાં આવે છે, કે—

 બીજા ધોરણના

“અંકગણિતના મનોયત્ન” પાચ આના

વા હ સા. આ ના ૨૫૦ તા ૧૭-૧૨-૧૯૧૯ થી આ સ્ટેટની નિશાળોમાં ટેકસ્ટ બુક તરીકે મહુર કરવામાં આવેલ છે.

મહુરખાન કાઠિઆવાડના એજન્ટ ડું ધ ગવર્નર સાહેબ બહાદુર પોતાના હુકમ નં ૭૬ તા ૨-૮-૧૯૧૯ થી બીજા ધોરણના “અંકગણિતના મનોયત્ન” પાચ આના

કાઠિઆવાડ એજન્સિની તમામ પ્રાયમરી સ્કૂલોમાં ઈનામ અને લાયબ્રેરી બુક તરીકે મહુર કર્યો છે.

એ જા નં ૨૬૩ તા. ૧૧-૯-૧૯૧૯ ગોડળ સ્ટેટમાં ઈનામ લાયબ્રેરી માટે મહુર.

હુ મુ નં ૪૧૬૬ તા ૨૮-૮-૧૯૧૯ રાજકોટ સ્ટેટમાં લાયબ્રેરી માટે મહુર.

અધ્યાપિ બહાર ન પડેલાં એવા પુસ્તકો
એકવાર વાપરી ખાત્રી કરવા નમ્ર વિનંતી છે
બીજા ધોરણ માટે અ કગણિતના મનોચત્ર પાચ આના

મુખગણિત શિક્ષક ભાગ ૧ થી ૬

બાળવર્ગનો	૦-૧-૬	ત્રીજા ધોરણનો	૦-૨-
પહેલા ધોરણનો	૦-૧-૬	ચોથા ધોરણનો	૦-૪
બીજા ધોરણનો	૦-૨-૦	પાંચમા ધોરણનો	૦-૪-

બીજા ધોરણની સુગિજ્ઞાનની પ્રશ્નોત્તરમાળા ત્રણ આના

“ ડિક્ટેશન શિક્ષક ”

બાળપોથીથી પાચમી ચોપડી સુધીના જેમા —

- ૧] પાઠવાર અઘરા શબ્દો.
- ૨] જોડણીના એકજ સરખા નિયમવાળા શબ્દો.
- ૩] કકિન મળતા શબ્દોની તારવાણી
- ૪] જોડાક્ષર
- ૫] મળતા જોડાક્ષર
- ૬] પરીક્ષાના ડિક્ટેશનમા આવનાર શબ્દો.

ગુજરાતની સા. ભૂગોળની } ૩ આના
સુબર્ધ ઈલાકાની ભૂગોળની } પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૧૧ આના
હિંદુસ્તાનની ભૂગોળની } , ૪ આના
સુરત જિલ્લાનો ભૂગોળ શિક્ષક ત્રણ આના

કર્તા — છગનલાલ મોતીરામ શાહ, શાહપોર-સુરત

